

MIROSLAW DAWLEWICZ

Uniwersytet Wileński

Rusycyzmy w socjolekcie młodzieży polskiego pochodzenia w Wilnie

Charakterystyczną cechą socjolektu¹ młodzieży polskiego pochodzenia w Wilnie jest duża liczba zapożyczeń z różnych języków. Omawiane słownictwo pochodzi z zebranego materiału leksykalnego w latach 1996–1997 wśród uczniów wileńskich szkół średnich z polskim językiem nauczania oraz grupy studentów I i II roku polonistyki Uniwersytetu Wileńskiego i Wileńskiego Uniwersytetu Pedagogicznego (łącznie eksploracja obejmowała 100 osób w wieku od 14 do 19 lat, a zgromadzony materiał językowy liczył 2715 jednostek leksykalnych) oraz badań ankietowych z 2004–2005 roku wśród studentów I–IV roku polonistyki Uniwersytetu Wileńskiego (ogółem 5185 jednostek leksykalnych). Ankieta leksykalna została sporządzona na podstawie siatki *Słownika gwary studenckiej* [Kaczmarek, Skubalanka, Grabias 1994], dostosowanej do warunków i realiów życia szkolnego. Ankieta składała się z 16 części, zawierających pytania o różne grupy tematyczne słownictwa socjolektalnego: 1. *Człowiek*, 2. *Części ciała*, 3. *Cechy fizyczne oraz osoby je posiadające*, 4. *Ubiór*, 5. *Czynności fizyczne i fizjologiczne*, 6. *Cechy psychiczne oraz osoby je posiadające*, 7. *Procesy psychiczne*, 8. *Postawa wobec otoczenia*, 9. *Szkoła, nauka*, 10. *Organizacja studiów*, 11. *Życie społeczne i kulturalne*, 12. *Koledzy*, 13. *Miłość*, 14. *Rodzina*, 15. *Życie towarzyskie*, 16. *Warunki życia w mieście*. Łącznie uwzględniono tu też 106 podgrup leksykalnych. Celem takiej konstrukcji ankiety było objęcie badaniami jak najliczniejszych zakresów tematycznych słownictwa socjolektu.

W analizowanym materiale leksykalnym wyodrębniają się różne grupy elementów obcych. Można tu spotkać pożyczki z języka litewskiego, angielskiego, włoskiego, niemieckiego, francuskiego i czeskiego. Jednakże najbardziej wyrazistą i dość liczną grupę (stanowiącą ponad 1/3 zebranego materiału słownikowego) stanowią *rusycyzmy*, będące rezultatem wieloletniego oddziaływania języka rosyjskiego na tych terenach. Młodzi respondenci

dorastali jeszcze w okresie Związku Radzieckiego, kiedy to język rosyjski miał największy wpływ na społeczeństwo Wilna i Wileńszczyzny, pełniąc na Litwie (podobnie jak na całym terenie byłego ZSRR) funkcję interdialektu; kontakty z Polską były o wiele słabsze niż obecnie. Zdecydowana większość respondentów, którzy na co dzień obracają się w wielonarodowościowym wileńskim środowisku, deklaruje dobrą znajomość języka rosyjskiego. Za rusycyzmy leksykalne (inaczej: rosyjskojęzyczne zapożyczenia słownikowe) uznano w tym artykule wszelkie jednostki leksykalne powstałe w wyniku wpływów języka rosyjskiego. Oddziaływanie to mogło się przejawiać zarówno w procesie przejmowania rosyjskich wyrazów (związków wyrazowych) i ich adaptacji gramatycznej, jak i w procesie kalkowania (kopiowania) struktury morfologicznej czy semantycznej rosyjskich jednostek słownikowych. Terminu *zapożyczenie* używam tu w sensie szerokim w stosunku do wszystkich typów pożyczek z danego języka, także i do cytatów, które w badanym materiale słownikowym stanowią zdecydowaną większość. Stosuję go zatem w sensie nieco szerszym niż H. Karaś w swojej rozprawie *Rusycyzmy słownikowe w polszczyźnie okresu zaborów* [1996, 47]: klasyfikację zapożyczeń rosyjskich dokonaną przez autorkę uzupełniam o klasę *cytatów* rosyjskojęzycznych. Na określenie pozostałych typów pożyczek rosyjskich stosuję za autorką wymienionej wyżej monografii takie terminy jak: *zapożyczenia formalnosemantyczne (właściwe)*, *kalki semantyczne i strukturalne (wyrazowe i frazeologiczne)*. Uwzględnienie cytatów (nazywanych również *wtrętami* lub *elementami niezasymilowanymi, niezaadaptowanymi*) jako jednej z klasy zapożyczeń ma swoją tradycję w literaturze przedmiotu. Cytaty wyrazowe i frazeologiczne wyodrębniają w słownictwie polonijnym S. Dubisz [Dubisz 1997], E. Sękowska [Sękowska 1994, 67–87]. Podobnie traktują je inni badacze, np. A. Ropa [Ropa 1974, 518–526], J. Damborsky [Damborsky 1974, 341–355].

Na podstawie wyżej wymienionych kryteriów w obrębie wyróżnionych klas zapożyczeń rosyjskojęzycznych — ze względu na przedmiot zapożyczenia i stopień przyswojenia — wyróżniono następujące grupy zapożyczeń: 1. cytaty: a) wyrazowe; b) frazeologiczne; 2. zapożyczenia leksykalne formalnosemantyczne (wyrazy adaptowane); 3. kalki semantyczne wyrazowe.

Cytaty wyrazowe i frazeologiczne

Dużą część materiału leksykalnego stanowią cytaty z języka rosyjskiego, tj. wyrazy (związki wyrazowe) zachowujące oryginalną rosyjskojęzyczną postać bez formalnego przystosowania ich do języka polskiego. Zostały one przez respondentów zapisane alfabetem łacińskim, a nie grażdanką. Wyróżnikiem cytatów jest zatem nie zapis grażdanką, lecz najczęściej podanie go

w rosyjskiej formie gramatycznej, np. z zachowaniem obcych polszczyźnie końcówek fleksyjnych. Są to zarówno cytaty graficzne, odwzorowujące pisownię rosyjską, jak i fonetyczne, tj. zachowujące najważniejsze cechy wymowy danego wyrazu czy związku frazeologicznego, takie jak: akanie, miękkość spółgłosek przed samogłoską *-e-*, miękkie *r*, *cz*, *t* itp. Często ten sam wyraz przez respondentów jest podawany jako cytat graficzny i fonetyczny², np. *abizjana//obiezjana* ‘o mężczyźnie, chłopcu podobnym do małpy’ < ros. *обезьяна* ‘małpa’; *karapus//karapuz* ‘mały, niski człowiek’ < ros. *капаныз* ‘bąk, szkrab; małe dziecko’; *kambinaszka//kombinaszka* ‘damska halka’ ros. *комбинация* ‘ts.’; *rasczioska//raszczioska* ‘grzebień’ < ros. *расческа* ‘ts.’; *malafka//malawka* ‘1. młody, niedoświadczony; 2. mały niski człowiek’ < ros. *малявка* ‘ts.’; *mintura//mientura* ‘policjanci’, < ros. *ментыра* pot. ‘gliniarze’; *paka//poka* ‘zwrot pożegnalny’, ros. *нока* ‘ts.’; *siestrucha//sistrucha* ‘siostra’ < ros. *сестрыча* pot. ‘ts.’; *kogci//kokci* długie paznokcie, pazury, szpony’ < ros. *козми* ‘ts.’; *strelka//strielka* ‘spotkanie’, < ros. *стрелка* ‘strzałka, wskazówka’ itd.³

Cytaty wyrazowe stanowią w badanym zbiorze najliczniejszą grupę założeń rosyjskich. Oto niektóre z nich: *galstuk* ‘krawat’ < ros. *галстук* ‘ts.’; *lubownik* ‘sympatia, narzeczon, kochanek’ < ros. *любовник* ‘ts.’; *ał-kasz* ‘pijany, pijak, lubiący zaglądać do kieliszka’ < ros. *алкаш* pot. ‘pijak’; *babnik* ‘kobieciarz’ < ros. *бабник* ‘ts.’; *duchi* ‘zapach brudnych skarpet’ < ros. *духи* ‘perfumy’; *guby* ‘usta’ < ros. *губы* ‘ts.’; *koł* ‘ocena “niedostateczne”’ < ros. *кол* pot. ‘ts.’; *łariec* ‘głowa’ < ros. *лапеч* ‘skrzyneczka, szkatułka, puzdro’; *mat* ‘przekleństwo wulgarne, zasób przekleństw’ < ros. *мат* ‘ts.’; *pajalnik* ‘twarz’ < ros. *паяльник* ‘lutownica; duży nos’; *sabaka* ‘donosiciel, oszczerca’ < ros. *собака* ‘pies; niegodziwiec, łajdak’; *sienokosilka* ‘grzebień’ < ros. *сенокосилка* ‘kosiarka’; *szkiet* ‘mały, niski’ < ros. *шкет* pot. ‘mały niski chłopiec, smarkacz’; *baskietki* ‘tenisówki’ < ros. *баскетки* ‘ts.’; *szutnik* ‘człowiek z poczuciem humoru’ < ros. *шутник* ‘ts.’; *wziatka* ‘łapówka’ < ros. *взятка* ‘ts.’; *zapiska* ‘list miłosny’ < ros. *записка* ‘ts.’ itd.

Cytaty wyrazowe z języka rosyjskiego semantycznie są bardzo zróżnicowane. W socjolekcie młodzieży wileńskiej występują one praktycznie w każdym z kręgów tematycznych. Należy też podkreślić, iż cytaty rosyjskie najczęściej zostały przejęte nie z języka literackiego, lecz z potocznego języka rosyjskiego lub gwar środowiskowych i mają charakter ekspresywny. Tak, np. określenie *szlang* ‘wysoki, często jednocześnie o chudym’ < ros. *шланг* jest używany w języku rosyjskim w podstawowym znaczeniu jako ‘wąż gumowy’ oraz może być użyty w znaczeniu przenośnym, najczęściej o nacechowaniu ujemnym ‘1. *шутл.* мужской половой орган; 2. *пренебр.* глупый, несообразительный, умственно отсталый человек; 3. *неодобр.*

бездельник, лодырь'[Никитина 2007, 827]. Inne przykłady: *kusok* 'grube pieniądze, większa ilość pieniędzy' < ros. *кусок* 'kawałek, połeć' funkcjonuje w rosyjskich gwarach środowiskowych jako '1. *крим.*, *фарт.* тысяча рублей; 2. *арм.* старшина, прапорщик'[Юганов, Юганова 1997, 118–119]; *bratan* 'brat' < ros. *братан* 'крим. младший в иерархии мафиозной структуры, выполняющий задания, требующие жестокости и физической силы' [ibid., 37] itd.

Cytaty frazeologiczne stanowią niewielką grupę. Tu zachowuję tradycyjny podział frazeologizmów dokonany na podstawie kryterium formalnego: na *wyrażenia* — człony składowe którego stanowią całość syntaktyczną i mają charakter nominalny (imienny); na *zwroty* — związki wyrazowe, w którym człon podstawowy ma charakter werbalny, oraz *frazy* — związki frazeologiczne mające postać regularnego zdania prostego lub złożonego, por. [Skorupka 1950a, 19–25; Skorupka 1952b, 12–20].

A. Wyrażenia:

nogi kalesom 'krzywe nogi' < ros. *ноги колесом*;
karowja morda 'o twarzy z zabarwieniem ujemnym' < ros. *коровья морда*;
skamja podsudimych 'ławka szkolna' < ros. *скамья подсудимых*;
tupaja baszka 'głowa głupca, duża głowa' < ros. *тупая башка*;
cziepcziki dla blizniecowa 'stanik, biustonosz' < ros. *чепчики для близнецов*;
kaczian kapusty 'głowa głupca, duża głowa' < ros. *качан капусты*;
wsie aromaty francji 'zapach brudnych skarpet' < ros. *все ароматы Франции*;
ni w tiemu 'mówić, powiedzieć coś głupio, nudnie, dużo mówić' < ros. *ни в тему*;
w tiemu 'mówić rzeczy słuszne, powiedzieć coś trafnego' ros. *в тему*.

B. Zwroty:

tolkać aniegdoty 'opowiadać dowcipy' < ros. *толкать анекдоты*;
riezatsia w karty 'gra w karty (grać, pograć w karty)' < ros. *резаться в карты*;
mozgi pudrić 'oszukiwać, okłamać, wykorzystać wprowadzając w błąd' < ros. *мозги пудрить*;
gnuć pałku 'zmyślać, fantazjować, opowiadać rzeczy nieprawdziwe' < ros. *гнуть палку*;
kryć matom 'używać przekleństw wulgarnych' < ros. *крыть матом*
łapu sosać 'nie mieć co jeść' < ros. *лапу сосать*;
otkinić końki 'umrzeć' < ros. *откинуть коньки*;
otkinić kopyta 'umrzeć' < ros. *откинуть копыта*.

C. Frazy:

ja u mamy duroczka ‘określenie rodzaju fryzury’ < ros. *я у мамы дурочка*;
ja u mamy wmiesto szwabry ‘określenie rodzaju fryzury’ < ros. *я у мамы вместо швабры*;
ja upała s samosfała, tarmozila gołowoj ‘określenie rodzaju fryzury’ < ros. *я упала с самосвала, тормозила головой*;
wyjdzi padła z kukuruzy ‘określenie rodzaju fryzury’ < ros. *выйди падла с кукурузы*;
nas bambili, ty spasaliś ‘określenie rodzaju fryzury’ < ros. *нас бомбили, мы спасались*;
kuda chocziu, tuda torczu ‘określenie rodzaju fryzury’ < ros. *куда хочу туда торчу*;
dwie bułoczki na pierieuloczkie ‘pośladki, tylna część ciała’ < ros. *две булочки на переулочке*;
łapszu na uszy wieszać ‘zmyślać, fantazjować, opowiadać rzeczy nieprawdziwe’ < ros. *лапшу на уши вешать*;
wzryw na makaronnoj fabrikie ‘określenie rodzaju fryzury’ < ros. *взрыв на макаронной фабрике*.

Analiza podanych przez respondentów związków wyrazowych ujawnia, że większość z nich zachowuje znaczenie, w którym funkcjonuje w języku rosyjskim. Znacznie mniejszą grupę tworzą natomiast spontaniczne lub zamierzone innowacje frazeologiczne, nie mające ścisłych odpowiedników rosyjskich. Może to wynikać z chęci zaskoczenia nadawcy wypowiedzi dowcipem, żartem lub komizmem językowym. Tak, w wyniku innowacji kontaminujących (skrzyżowania dwóch frazeologizmów, które charakteryzują się bliskością znaczeń) lub wymieniających (w wyniku wymiany komponentu na jakiś inny wyraz, który respondentowi wydaje się atrakcyjniejszy niż ten, który występuje we frazeologizmie) powstały związki wyrazowe: *sporoć aniegdot* ‘opowiedzieć dowcip w taki sposób, że przestanie być dowcipem’ — kontaminacja ros. *запороть анекдот* ‘ts.’ + *спороть* ‘глупость’ ‘palić głupstwo, powiedzieć coś niedorzecznego’; *tolkać aniegdoty* ‘opowiadać dowcipy’ — kontaminacja ros. *травить анекдоты* ‘ts.’ + *толкать* ‘речь’ ‘wygłaszać mowę’; *kpz – komnata prijatnogo zapacha* ‘ubikacja’ zamiast ros. *кпз – камера предварительного заключения* ‘pomieszczenie tymczasowego aresztu’ itd.

Zapożyczenia leksykalne formalnosemantyczne (wyrazy adaptowane)

Następną grupę zapożyczeń rusycyzmów słownikowych stanowią zapożyczenia leksykalne właściwe, nazywane w literaturze językoznawczej również formalnosemantycznymi, czyli wyrazy przejęte w formie i znaczeniu z języ-

ka rosyjskiego, zaadaptowane do systemu polszczyzny. Mają one często charakter cytatowy i zachowują wiele obcych (rosyjskich) cech fonetycznych. Widoczne są także i różnorodne substytucje samogłoskowe i spółgłoskowe, świadczące o adaptacji fonetycznej, oraz substytucje morfemów gramatycznych rosyjskich na rzecz cząstek gramatycznych polskich, będące przejawem adaptacji gramatycznej. A oto wybrane przykłady zaadaptowanych do polskiego systemu językowego wyrazów rosyjskich: *bieszeny* ‘zdenerwowany’, ros. *бешеный* ‘wściekły, gwałtowny, szalony’; *drużyć* ‘przyjaźnić się z kim’, ros. *дружить* ‘ts.’; *kasagłazy* ‘oczy z zezem’, ros. *косоглазый* ‘ts.’; *nieracha* ‘o mężczyźnie, chłopcu niezgrabnym, ociężałym’, ros. *непряха* ‘niechluj, flejtuch’; *spiorć* ‘kraść, ukraść co komu’, ros. *снепеть* ‘ściągnąć, buchnąć, gwizdnąć’; *szustry* ‘sprytny, szybko się orientujący, mający szczęście’, ros. *шустрый* *пот.* ‘żwawy, zwinny, ruchliwy, sprytny’; *śliozić się* ‘plakać’, ros. *слезиться* ‘łzawić (się), zachodzić łzami’; *wlubić się* ‘zakochać się, kochać się w kim’, ros. *влюбить* ‘ts.’ itd.

Adaptacja gramatyczna zapożyczeń formalnosemantycznych

Granica między cytatami wyrazowymi a zapożyczeniami w niniejszym materiale nie zawsze rysuje się wyraźnie. Ze względu na brak kontekstu nie da się omówić zagadnienia adaptacji składniowej. Często trudno jest również — zwłaszcza gdy dotyczy to form mianownika liczby pojedynczej rzeczowników — powiedzieć cokolwiek o adaptacji fleksyjnej, gdyż brak tu zasadniczej różnicy między końcówkami języka rosyjskiego i polskiego. Ujawnia się ona dopiero w innych przypadkach, których w moim materiale brak.

W odniesieniu jednak do części zapożyczeń można wskazać tu kilka sposobów adaptacji fleksyjnej.

Rzeczowniki przejęte z języka rosyjskiego na ogół zachowują rodzaj właściwy im w języku — źródle, np. r.ż. *britwa* (*бритва*), r.m. *galstuk* (*галстук*), r.m. *ponczyk* (*пончик*), r.ż. *wziatka* (*взятка*) itd. Wyjątek stanowią tu tylko trzy wyrazy, które w procesie zapożyczania zmieniły swój rodzaj z nijakiego na żeński: pol. *dychała* r.ż. ‘klatka piersiowa’ < ros. *дыхало* r.n. ‘1. грудная клетка; 2. нос; 3. рот’; pol. *dychła* r.ż. ‘klatka piersiowa’ < ros. *дыхло* r.n. ‘ts.’; pol. *palena* r.ż. ‘szczupła dziewczyna bez piersi’ < ros. *полено* r.n. ‘ts.’.

Przymiotniki są adaptowane fleksyjnie przez wymianę rosyjskich końcówek przymiotnikowych *-ый* na polskie *-y*, *-i* (dla rodzaju męskiego) i *-a* (dla rodzaju żeńskiego), np. *bieszeny*, *drużny*, *lubima* (*бешеный*, *дружный*, *любимая*).

Czasowniki są wprowadzane do wzorców koniugacyjnych języka polskiego z zachowaniem właściwych im cząstek tematotwórczych *-a-*, *-i-*, *-y-*,

-owa-, a z substytucją zakończenia bezokolicznika *t'* na polskie -ć, np. *bazarić*, *blatować*, *chemicznyć*, *trusić* itd.

Semantyczne kalki wyrazowe

W zgromadzonym materiale leksykalnym wystąpiło kilka kalk semantycznych (znaczeniowych), w literaturze przedmiotu zwane też replikami semantycznymi (znaczeniowymi) bądź pożyczkami semantycznymi (znaczeniowymi). Są to kalki znaczeniowe właściwe. Istota zapożyczenia polega tu na tym, że wyrazy występujące w socjolekcie młodzieży polskiego pochodzenia uzyskały nowe znaczenia pod wpływem polisemicznych wyrazów rosyjskich, będących w jednym (zwykle podstawowym) znaczeniu ich leksykalnymi odpowiednikami. Tak, np.: wyraz *baton* (ros. *батон*) w znaczeniu ros. 'bułka' stał się podstawą metafory *batony* 'bułki' — 'piersi kobiece, biust'; wyraz *palka* (ros. *палка*) w znaczeniu ros. 'kij, laska' stał się podstawą metafory na określenie osoby 'wysokiej, często jednocześnie chudej'. Wspólne znaczenia podstawowe mają czasowniki: pol. *nalizać się* — ros. *нализаться* 'lizaniem nasycić się', pol. *ściemniać* — ros. *темнить* 'czynić coś ciemnym', pol. *odłączyć się* — ros. *отключиться* 'oddzielić to, co było z czymś złączone', pol. *podczepić* — ros. *подцепить* 'przyczepić u dołu, pod czymś', natomiast wtórne ich znaczenia mogą się różnić: np. ros. *темнить* 'уголов. 1. бить кого-л. по голове, темени; 2. симулировать беспамятство; 3. скрываться от правоохранительных органов' [Мокиенко, Никитина 2001, 585] — pol. *ściemniać* 'zmyślać, fantazjować'.

Ciekawą grupę stanowią derywaty od zapożyczeń rosyjskich, czyli wyrazy utworzone na gruncie polskim od rosyjskich podstaw. Przykładowo: *bomżować* 'nie mieć pieniędzy', *bomżyna* 'o człowieku mało znanym lub nieznanym' — to derywaty utworzone od zapożyczenia rosyjskiego *бомж* (*без определенного места жительства и занятий*); *motanie* 'ucieczka z lekcji' — derywat od czasownika rosyjskiego *мотать* 'zwijać, nawijać, kręcić'; *pot.* 'uciekać', 'уголов., мил. 1. допрашивать кого-л.; 2. проводить долгое время где-л.' [Мокиенко, Никитина 2001, 357]; *wypiedraczka* 'kobieta, dziewczyna zarozumiała, próżna', *wypiendra* 'zarozumiały, próżny, wpatrzony w siebie' — od ros. *выпендра* 'неодобрит. человек, который ведет себя заносчиво, вызывающе' [Никитина 2003, 106], — to derywaty utworzone od rosyjskiego rzeczownika *выпендреж* 'неодобрит. манерное или вызывающее поведение' [Никитина 2003, 106], *выпендриваться* 'негатив. вести себя демонстративно' [Юганов, Юганова 1997, 53].

Rejestr rusycyzmów leksykalnych, jak też wyrażań frazeologicznych, użytych przez młodych Polaków wileńskich jest dość spory. Zapożyczenia te stanowią 35,46 % ogółu zebranego materiału leksykalnego. Zakres wystę-

powania zapożyczeń jest dość szeroki. Dotyczy on wszystkich kręgów i podgrup tematycznych analizowanego materiału (np. części ciała, ubiór, cechy fizyczne oraz osoby je posiadające, czynności fizyczne i fizjologiczne, szkoła i nauka, człowiek, organizacja studiów, koledzy, procesy psychiczne itd.).

W większości zostały one przejęte nie z języka literackiego, lecz z potocznego języka rosyjskiego lub rosyjskich gwar środowiskowych (np. przestępczej, młodzieżowej itp.) jako tzw. *zapożyczenia intersocjolektalne*. Do takiego wniosku skłania porównanie zebranego materiału z takimi rosyjskimi opracowaniami, jak *Словарь блатного воровского жаргона* Д.С. Балдаева [1997], *Русская феня* В. Быкова [1994], *Словарь русского сленга* И. Юганова, Ф. Югановой [1997], *Живая речь. Словарь разговорных выражений* В.П. Белянина, И.А. Бутенко [1994], *Молодежный сленг. Толковый словарь* Т.Г. Никитиной [2007], *Большой словарь русского жаргона* В.М. Мокиенко, Т.Г. Никитиной [2001].

Młodzież polskiego pochodzenia w Wilnie posługuje się zatem socjolektem, który w dużej mierze jest mieszaniną (melanżem) potocznego języka rosyjskiego, rosyjskiej gwary przestępczej oraz ogólnosłowiańskich ekspresywizmów (przekleństw i wulgaryzmów). W społeczeństwie wielojęzycznym obecność zapożyczeń leksykalnych jest zjawiskiem nieuniknionym.

SKRÓTY KWALIFIKATORÓW

- арм.* = из армейского жаргона
- фарц.* = употреблявшееся в среде фарцовщиков
- крим.* = из речи криминальных структур
- мил.* = из речи работников милиции, внутренних войск
- негатив.* = негативное, негативно
- неодобр.* = неодобрительное, неодобрительно
- пренебр.* = пренебрежительное, пренебрежительно
- уголов.* = из жаргона, уголовников
- шутл.* = шутливое

- пот.* = потocznie

PRZYPISY

¹ W niniejszym artykule termin socjolekt jest stosowany w znaczeniu szerokim za St. Grabiasem, czyli jako odmiana języka narodowego związana z istnieniem trwałej grupy społecznej połączonej jakimś rodzajem więzi [Grabias 1994, 97–120].

² Wyrazy rosyjskie zapisuję alfabetem łacińskim, zgodnie z zasadami transkrypcji współczesnego alfabetu rosyjskiego. Zachowuję też pisownię oryginału.

³ Znaczenia wyrazów rosyjskich za: A. Bogusławski, Русско—польский, польско—русский иллюстрированный словарь // Ilustrowany słownik rosyjsko—polski, polsko—rosyjski, Warszawa 1978 oraz za słownikami rosyjskich gwar środowiskowych. Zob. Bibliografia.

BIBLIOGRAFIA

- Балдаев Д.С., 1997: *Словарь блатного воровского жаргона*. Москва.
- Белянин В.П., Бутенко И.А., 1994: *Живая речь. Словарь разговорных выражений*. Москва.
- Bogusławski A., 1978: *Русско—польский, польско—русский иллюстрированный словарь* // *Ilustrowany słownik rosyjsko—polski, polsko—rosyjski*. Warszawa.
- Быков В., 1994: *Русская феня*. Смоленск.
- Damborsky J., 1974: Wyrazy obce w języku polskim (Próba klasyfikacji), *Poradnik Językowy*, 7, 341–355.
- Dubisz S., 1997: Język polski poza granicami kraju — próba charakterystyki kontrastowej, in *Język polski poza granicami kraju*, pod red. S. Dubisza. Opole.
- Grabias St., 1994: *Język w zachowaniach społecznych*. Lublin.
- Юганов И., Юганова Ф., 1997: *Словарь русского сленга. Сленговые слова и выражения 60–90 годов*. Москва.
- Karczmarek L., T. Skubalanka T., Grabias St., 1994: *Słownik gwary studenckiej*. Lublin.
- Karaś H., 1996: *Rusycyzmy słownikowe w polszczyźnie okresu zaborów*. Warszawa.
- Мокиенко В.М., Никитина Т.Г., 2001: *Большой словарь русского жаргона*. Санкт—Петербург.
- Никитина Т. Г., 2007: *Молодежный сленг. Толковый словарь*. Москва.
- Ropa A., 1974: O najnowszych zapożyczeniach w języku polskim, *Poradnik Językowy*, 10, 518–526.
- Obara J., 1989: *Teoretyczne podstawy kalkowania*. Wrocław.
- Sękowska E., 1994: *Język zbiorowości polonijnych w krajach anglojęzycznych. Zagadnienia leksykalno-słotwórcze*. Warszawa.
- Skorupka S., 1950a: Kompozycja grup frazeologicznych, *Poradnik Językowy*, 4, 19–25.
- Skorupka S., 1952b: Typy połączeń frazeologicznych, *Poradnik Językowy*, 5–6, 12–20.

MIROSLAV DAVLEVIČ

Russian Words in the Sociolect of the Young People of Polish Origin in Vilnius

A characteristic feature of the sociolect of the young people of Polish origin in Vilnius is the large number of borrowings from various languages. In the analyzed material different groups of words of foreign origin are distinguished. Borrowings from the Lithuanian, English, German, French and Italian languages are presented. However, the most prominent group - representing over 1/3 of the collected lexical data - are borrowings from the Russian language. This tendency is based on the long-term influence of the Russian language in these areas. Considering the subject of the borrowings as well as the level of adoption the following items are distinguished in this article: 1 Quotes: verbal and phraseological; 2 formal-semantic lexical borrowings (adopted words); 3 Semantic loanwords. In the majority of the cases these borrowings were taken over not from the literary language, but from the colloquial Russian language or Russian environmental dialects (e.g., criminal, youth slang, etc.) known as inter-sociolectic borrowings. Young people of Polish origin in Vilnius use sociolect, which is basically a mixture (*mélange*) of colloquial Russian, Russian criminal slang and Slavic expressive words (curse words and vulgar language). In a multilingual society the presence of lexical borrowings is an inevitable phenomenon. It is worth pointing out that in Lithuania (as well as on the territory of the former Soviet Union) the Russian language for a long period of time has performed the function of the interdialect.